

Herinneringen aan grootvader Alfons Desmedt

Gust Desmedt sr.

Herinneringen aan grootvader Alfons Desmedt	1
Inleiding	2
Situering	2
De gezagsverhoudingen: grootouders – ouders – kinderen.	4
Onze grootouders waren zeer katholiek.....	6
Zijn politieke leven.	11
De persoonlijkheid van grootvader.	12
De landbouw en zijn sociale werk.	14
Zijn fysiek.	15
Was hij muzikaal en/of humoristisch?	16
Zijn laatste dagen.....	16
Bijlagen	17

Inleiding¹

150 jaar na zijn geboorte zijn we op zoek naar de mens, de familieman, de landbouwingenieur, de politicus, de vertrouwenspersoon... naar Alfons Desmedt die geboren werd in Minderhout op 28 december 1869 en overleed er op 7 april 1960.

Onze zoektocht volgt allerlei wegen: documenten, krantenartikelen, overlevering enz. In deze nota bevragen we het geheugen van vijf van zijn kleinkinderen die met hem in de hoeve Avenstede samenleefden van 1938 tot 1960. Wat herinneren deze kleinkinderen zich nog van hun grootvader?

In de wetenschap wordt aanvaard dat het menselijk geheugen vanaf de leeftijd van drie jaar herinneringen bewaart. Vergaarde kennis, ervaringen, belevenissen enz. worden opgeslagen in ons geheugen. Dit geheugen functioneert niet als een wetenschappelijk naslagwerk. Wat we ons nog herinneren wordt o.a. bepaald door de 'status/kwaliteit' van ons geheugen maar evenzeer door onze persoonlijke beleving van bepaalde ervaringen (bv: ik herinner me nog zeer goed dat grootvader in de keuken viel en zijn been brak – ik was erbij en zag het gebeuren; veel mensen weten dat hij op latere leeftijd zijn been heeft gebroken maar hebben 'dit gebeuren' horen vertellen).

Ons geheugen is dus verbonden aan onze persoon, is selectief en is min of meer goed geordend. Maar er wordt ook wel eens beweerd dat ons geheugen van al onze organen het 'minst betrouwbare orgaan' is.

Situering

Jozef Desmedt en Louisa Sterkens huwden in 1936. Jozef Desmedt (7de kind van Alfons Desmedt en Antonia Hofkens) stopte zijn middelbare studies met Pasen in de Poësis (1926) – hij voelde zich niet geroepen tot het priesterschap. Hij ging thuis op de boerderij werken en zijn vader helpen bij diens talrijke taken. Toen hij trouwde was het evident (voor hem alleszins, maar ook voor zijn vrouw? – ons moeder) dat het jonge gezin introk bij zijn ouders.

¹ Voor sommigen onder de familieleden is Alfons Desmedt een grootvader, voor anderen een overgrootvader, bet-overgrootvader of nog verder weg. Deze tekst is bijeengebracht door kleinkinderen.

Vijf kinderen (Alfons, Josée, Rafaël, August en Albert) van hun groot gezin leven thans, december 2021, nog en doen onderstaand verhaal.

Alfons (de oudste) werd geboren in juli 1938; hij kan zich nog gegevens herinneren vanaf 1941. Albert (de jongste) werd geboren in maart 1948; hij kan nog vertellen over de laatste 10 jaar van grootvaders lange leven.

De grootouders Alfons Desmedt / Antonia Hofkens (+ 1954) en het gezin van Jozef Desmedt en Louisa Sterkens leefden tot 1960 samen in de grote vierkantshoeve Avenstede in het Heike te Minderhout: zij vormden dagdagelijks samen één groot gezin/ familie. Onze herinneringen aan Alfons Desmedt komen dus uit eerste hand: wij hebben het zelf beleefd. De oudste herinneringen dateren van het begin van de 2de wereldoorlog; de laatste herinneringen dateren van begin april 1960.

In onderstaand relaas worden belevenissen en ervaringen van toen samen gesprokkeld en verteld. Dit relaas is getrouw aan wat we ons herinneren, maar het is geen wetenschap en wellicht worden onze (gekleurde) herinneringen ooit tegengesproken door feitelijke gegevens die bewezen worden aan de hand van documenten en geschiedkundige gegevens

Figuur 1 Het woonhuis van de vierkantshoeve Avenstede in het Heike te Minderhout (voorgevel).

Deze foto dateert van 6 november 1947. Achter het raam rechts bevond zich het bureau van Alfons Desmedt. Daarnaast de voordeur en dan vier ramen: achter de twee eerste ramen bevond zich de grote living; achter de twee volgende ramen de grote slaapkamer. Op het dak twee schouwen en in het midden een torentje met een klok: die werd destijds geluid om het begin en het einde van de werktijd aan te geven van het personeel dat werkte op het domein van Stas de Richelle. In voormelde slaapkamer sliepen onze ouders (Jozef en

De gezagsverhoudingen: grootouders – ouders – kinderen.

Het dagdagelijkse leven ten huize Avenstede werd niet bepaald door Alfons Desmedt doch zijn (moreel) gezag was onbetwist. Bijvoorbeeld: niemand ging van tafel weg zonder zijn/haar bord leeg te eten. En op een bepaald moment had dat zo zijn gevolgen. We waren medio de jaren 50. Op het einde van een middagmaal had broer Bert zijn bord leeg gegeten en wilde buiten gaan spelen; dus stond hij op en wilde weggaan (Bert, Gust, Raf en An zaten naast mekaar op een bank aan tafel; aan de overzijde zat grootvader tussen ons moeder en onze vader). Bert kreeg de opmerking van grootvader dat hij eerst zijn bord moest leeg eten. Bert zijn bord was leeg maar dat van Gust nog niet. Grootvader had zich miskeken. En toen Bert opstond en wegging stond grootvader ook op om Bert terug te halen. Aan de hoek van de tafel (in de bocht naar links) schoof hij uit en viel. Hierbij brak hij zijn been. Hij verbleef maanden in het Turnhoutse ziekenhuis en zou nooit meer zelfstandig zonder hulpmiddelen kunnen stappen.

Figuur 2 Foto van de tweede helft van de jaren 1950

Van links naar rechts: Bert, Gust, grootvader Alfons Desmedt en Raf.

Nadat hij zijn been brak, kon hij nog alleen stappen met twee krukken.

Deze foto dateert van een zondagmorgen. Dan speelden wij biljart. In de namiddag kwamen de pastoors

Ons Jee (officieel Josepha ook gekend als Josée) vertelt het volgend verhaal van omstreeks 1950. Vanuit het Heike gingen alle kinderen Desmedt naar de lagere school in Meerle. Tijdens de middag gingen zij eten bij de familie, Alfons en Josepha Jaspers-Desmedt die toen nog in Meerle woonde. Tante Josepha was gewend om te koken voor een groot gezin. Toen de familie Jaspers in 1951 naar Mortsel verhuisde aten de kinderen Desmedt hun bokes op in de 'koffieschool'. Broer Raf had een hekel aan de koffieschool en dus kreeg ons Jee de opdracht om tijdens de middagpauze met broer Raf achterop de fiets naar de Schoorse Heyde te fietsen om het middagmaal te nuttigen (ongeveer 4 km heen en 4 km terug). Op een middag had ons moeder erwtensoep op het menu staan. En ons Jee lustte geen erwtensoep; en at dus geen erwtensoep. Dit tot grote ergernis van grootvader Alfons: het is erwtensoep eten of niets eten. ... Het werd niets eten. ... Dus met broer Raf achterop de fiets en met een lege maag terug naar de school in Meerle. Een lege maag? Dat was voor ons moeder te erg: in het geniep stopte ze twee 'Petit Beurre' koekjes in haar jaszak. Maar 's avond zat ons Jee, oog in oog met grootvader, opnieuw voor een bord -ditmaal koude - erwtensoep.

Onze grootouders waren zeer katholiek.

Als het tijd was om 's avonds het rozenhoedje te bidden, dan werd dit gebeden. Veelvuldig waren Raf, Gust en Bert dan (voor het huis op het graspleintje met de acht grote dikke lindebomen) aan het sjotten met de kinderen Van Der Kaa. Wij werden dan – op gezag van grootvader – naar binnen geroepen en 't was gedaan met sjotten: eerst de rozenkrans bidden (met aansluitend een litanie).

De zondagsmis in de Sint Clemenskerk begon om 7.00u. Te laat komen in de kerk was geen optie. Niet meegaan was helemaal geen optie. Maar na de eucharistieviering werden we door grootvader wel beloond: we kregen een centje; dat werd onmiddellijk omgezet in snoepjes die we kochten in het winkeltje (naast de kerk) van Touwke de Zwart. De beloning voor het bijwonen van de misviering kwam dus niet van onze ouders, wel van grootvader.

Onze Fons vertelt: ' De rit naar de kerk (ongeveer 5 km) gebeurde met de auto. Reeds voor de 2de WO bezat de familie een auto, meer bepaald een Minerva.

Figuur 3. De Minerva voor onze woning (voorgevel). De foto dateert van 1939.

Tijdens de oorlog werd deze auto onder en achter stro verstoppt voor de Duitsers. De rit naar de kerk gebeurde dan met paard en koets. Die koets was een Tilbury.

Figuur 4. Dit is een koets van het type Tilbury.

De Tilbury die gebruikt werd door de familie Desmedt was wellicht groter en ... alleszins volledig zwart. (soberheid was een familietrek)

De vroegmis op zondag (waar grootvader steeds aanwezig was – hij had zijn vaste eerste stoel op de 3de rij rechts (de mannenkant)) begon om 7.00u. Zijn laatste eigen stoel in de kerk was afgewerkt met een kussen in rode velours voor de knieën en de armsteun. Ik meen me te herinneren dat hij die cadeau kreeg van het kerkfabriek bij zijn viering in 1954: 50 jaar burgemeester van Minderhout.

Het paard werd ingespannen om 6.00u en ten laatste om 6.15u vertrok de koets. Het paard werd uitgespannen bij de familie Roelen (schuins over de kerk) en na de viering werd er aldaar koffie gedronken. Nadien terug per koets naar het Heike en vervolgens...per koets naar de Hoogmis om 10.00u; dan zat ons moeder in de Tilbury.'

Op zondag (na-) middag kwamen de zonen-priester op bezoek. Nonkel René kwam van Wortelkolonie (waar hij aalmoezenier was); nonkel Gust kwam van Loenhout (waar hij pastoor was) en nonkel Albert (toen nog priester-leraar op het Klein Seminarie) bracht zelfs al zijn vakanties door in de Schoorse Heyde, dat was feitelijk zijn thuis: als jongste zoon woonde hij bij zijn ouders. En toen nonkel Rafaël (missionaris van Scheut) in 1957 terug kwam van de Filipijnen - en 10 jaar in België bleef – woonde hij deels in het klooster in Scheut en deels in de Avenstede.

Deze hoeve was dus evenzeer de woning van Alfons Desmedt/Antonia Hofkens en zijn religieuze zonen als de woning van het gezin Desmedt-Sterkens. Het feit dat onze ouders begin van de zestiger jaren (na het overlijden van grootvader in 1960) een nieuw huis lieten bouwen (thans Heike 1) en dus de Avenstede verlieten toont juist het grote gezag van grootvader aan: van een nieuwbouw of verhuizen was er geen sprake zolang hij leefde.

In de volgende foto's tonen we de vierkantshoeve Avenstede, zijn bewoners en enkele bezoekers.

Figuur 5. Het binnenplein van de vierkantshoeve Avenstede (achtergevel).

Deze foto dateert van omstreeks 1920. We zien dat de kippen worden gevoerd, maar we weten niet door wie. Links onderaan zien we een kar met paard en een voerman. We kennen geen namen noch van het paard, noch van de voerman. Op de wasdraad hangen zwarte kleren; dat was toen de mode.

Figuur 6. De zuidzijde van de vierkantshoeve.

Deze foto dateert van begin de jaren 1960.

Wij hebben daar gewoond tot ongeveer 1962. De foto is genomen vanuit de moestuin en geeft een duidelijk beeld van de omvang van de hoeve.

Figuur 7. De achterzijde van het woonhuis.

Deze foto dateert van de jaren 1980. Het woonhuis was al ongeveer 20 jaar niet meer bewoond en is duidelijk in verval.

Figuur 8. Drie generaties leefden samen op de hoeve Avenstede.

Deze foto dateert van 1939. We zien grootvader Alfons Desmedt en op zijn knie zijn kleinzoon Alfons Desmedt (°geboren juli 1938), grootmoeder Antonia Hofkens en ons moeder Louisa Sterkens. De foto werd genomen onder de luifel bij de achterdeur.

Figuur 9. Pastoors op bezoek.

De zonen priester waren 'thuis' in de Avenstede. En als er gefeest werd brachten ze nog wat collega's pastoors of paters mee. Deze foto werd genomen aan de voordeur van de Avenstede en dateert wellicht van 1950. De foto werd wellicht genomen door onze vader want hij ontbreekt op de foto als enige van ons gezin.

Bij elke maaltijd werd er gebeden. 's Avonds werd de rozenkrans gebeden. Er was het ochtend- en avondgebed. De veelvuldige misvieringen en 's zondags het lof. Kruisbeelden, een beeld van Onze-Lieve-Vrouw, Het Heilig Hart, Sint Antonius enz. sierden(?) ons huis. Hij had altijd een zwarte paternoster in zijn broekzak. Elke belangrijke vergadering (ook de gemeenteraad en het schepencollege) begon en eindigde met een gebed (... zoals we in de catechismus leerden: met moet bidden, o.a. bij het begin van een belangrijk werk, ook in bekoringen en gevaren. Maar van dat laatste had hij geen last, zeker niet van bekoringen). Hij kende ook veel gebeden vanbuiten: de geloofsbelijdenis uiteraard en ook de aktes van geloof, hoop, liefde en berouw; de litanieën, het morgen- en avondgebed, de mysteries tijdens het rozenhoedje enz., enz., enz.,

Grootvader was 'straf katholiek', maar zijn echtgenote en zijn oudere broer kanunnik August Desmedt waren nog 'straffere' katholieken. Ooit had Alfons Desmedt het plan een studiereis te maken naar Canada om bij te leren over bosbouw. Dat was wellicht een bijzonder goed plan met geweldige perspectieven voor de bosbouw in de Kempen... maar... zijn de Canadezen wel katholiek? Of zijn zij misschien protestant? En welke morele gevaren brengt zo een reis mee? Er werd overleg gepleegd: er waren pro's en contra's. De discussie werd gewonnen door het duo echtgenote Antonia-kanunnik August. De studiereis ging niet door!

Figuur 10. Viering 45 jaar burgemeester in 1949.

Als goede katholieken begon de viering 45 jaar burgemeester in de kerk. We zien Alfons en Antonia, hun schoonzoon Frans Janssens (echtgenoot Julia Desmedt), achter hem – amper te zien – zoon Henri Desmedt en daarachter de schoondochters links Louisa Sterkens (echtgenote Jozef Desmedt) en rechts Serafine Goossens (echtgenote Henri Desmedt).

Figuur 11. Weerom pastoors op bezoek.

En als er bezoek kwam waren het dikwijls pastoors ... Een foto uit 1939 aan de luifel – achterdeur. We zien Alfons Desmedt en zijn kleinzoon Alfons Desmedt, Antonia Hofkens, kanunnik August Desmedt (een oudere broer van Alfons) en pastoor De Bougne (toen pastoor van de parochie Sint-Clemens Minderhout).

Zijn politieke leven.

Er kwamen af en toe wel politiciers over de vloer maar veel herinneringen hebben we daar niet aan. Om evidente redenen werden wij dan uit de grote woonkamer verbannen.

Na zijn beenbreuk bleef hij maandenlang in de kliniek met als gevolg dat de vergaderingen van het schepencollege doorgingen in zijn ziekenkamer in Turnhout. Ook de dagelijkse postbedeling werd naar Turnhout gebracht.

Onze Raf verbleef een tijdje op zijn ziekenkamer (na een heelkundige ingreep) en vertelt dat grootvader zich kon opwinden in de Franstalige politiciers als hij de kranten las (dagelijks De Gazet van Antwerpen en La Libre Belgique).

Eenmaal terug uit de kliniek kon hij zich moeilijk verplaatsen en werden de vergaderingen van het schepencollege en de gemeenteraad gehouden in onze woonkamer. Op de biljart lag een grote houten plaat en rond deze 'tafel' werd er vergaderd.

Hij heeft nooit gezeteld in nationale politieke organen. Er wordt beweerd dat zijn echtgenote Antonia Hofkens destijds zou gezegd hebben: 'Als gij naar Brussel gaat, ga ik terug naar Vlimmeren' !?

De persoonlijkheid van grootvader.

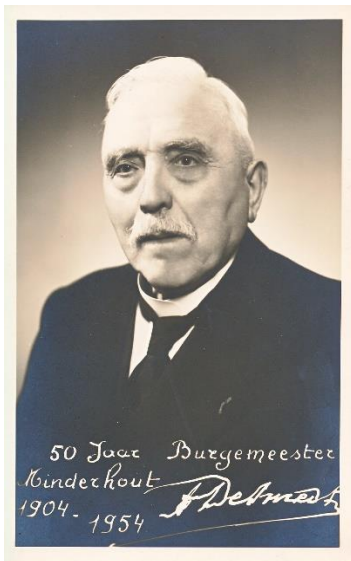
Hij was plichtsbewust, ernstig, gedisciplineerd en streng. Hij was wijs en gelijkmoedig. Hij probeerde problemen op te lossen. We hebben hem nooit echt boos gezien. "Boos worden", zegde hij, "heeft geen zin. Het brengt niets op en kost nutteloze energie: eerst u boos maken en nadien terug goed gezind worden". Hij was vriendelijk maar hield afstand. Hij was ontzettend ordelijk: in het magazijn had elk voorwerp zijn plaats. Hij had een mooi handschrift en een prachtige handtekening. Hij had een fiere rechte houding en was steeds verzorgd gekleed (meestal in het zwart). Hij hield van lekker eten maar was steeds sober. Er wordt verteld dat hij na zijn 50ste verjaardag nooit meer rookte noch alcohol dronk. Wij kennen hem ook met zijn eeuwige glas water.

Figuur 12. Het stijlvolle echtpaar Alfons Desmedt - Antonia Hofkens.

De foto dateert van 1949 –
viering 45 jaar
burgemeester.
Bemerk zijn lichtgrijze das.

Figuur 13. Statiefoto van Alfons Desmedt - 50 jaar burgemeester.

Deze statiefoto werd aan heel de Minderhoutse bevolking uitgedeeld.
... Toen droeg hij een zwarte das.

Figuur 14. Familiekiekie.

Nog een foto van 1939. We zien Alfons, zijn dochter Julia Desmedt (woonde toen nog thuis), Louisa Sterkens kijkt naar haar zontje Alfons, Antonia, kanunnik August Desmedt en pastoor De Bougne. Merk op: er werd gezegd dat Alfons vanaf zijn vijftigste verjaardag niet meer rookte ... en wat zien we in zijn rechterhand – hij was toen zeventig – een sigaar.

(Natuurlijk: als er hoog bezoek komt mag er een sigaar gerookt worden.)

De landbouw en zijn sociale werk.

Wat wij ons vooral herinneren is het grote bureau, de stapels geordende documenten en een groot archief. Wij kenden hem vanaf zijn zeventigste jaar en toen was zijn carrière al voor een groot stuk voorbij.

Onze vader vertelde wel volgend verhaal:

Als jonge landbouwingenieur had hij veel te maken met laag gelegen

landbouwgronden die in de natte winters onder water liepen; ophogen was dus een oplossing. Maar hoe hoog ophogen? Wanneer er in de zomer kon opgehoogd worden was het overstromende water weg.

Grootvader vond een oplossing: in de winter bij de hoogste waterstand sloeg hij paaltjes in de grond waarvan de top juist boven het watervlak uitstak. In het voorjaar trok het water weg ... maar de paaltjes bleven staan en gaven aan tot welk niveau moest opgehoogd worden.

Op 25 januari 1959 schrijft de krant Het Volk: " *Als jong ingenieur doorkruiste Alfons Desmedt gans de Kempen. Hij deed dit meestal te voet, soms wel te paard. Hij trok van dorp tot dorp om aan de landbouwers uit te leggen hoe zij hun gronden dienden te verbeteren en hoe ze de problemen die er schenen gerezen in zake kunstmeststofgebruik moesten oplossen.*" Die lezingen bundelde hij onder de titel: 10 lessen voor de landbouw, waarover op een ander moment meer.

Zijn fysiek.

Zijn hoge leeftijd (hij werd 90) toont aan dat hij een sterke natuur had. Tot op hoge leeftijd (en voor zijn beenbreuk) wandelde hij kilometers ver. Bij de begrafenis van zijn echtgenote (maart 1954) stapte hij (84 jaar) achter de lijkwagen tot aan de kerk (ongeveer 5 km). Er werd verteld dat hij destijds als student de 100m liep in 11 seconden. De tijdsopname was toen misschien nog niet zo secuur maar alleszins: hij was goed en snel te been. Als hij ging lesgeven aan de boeren ging hij veelvuldig te voet heen en terug, zelfs tot in Weelde of Oud-Turnhout. De familie Hofkens had ook in Weelde een café. Wanneer hij daar ging lesgeven stapte hij te voet langs Ulicoten en Baarle Hertog naar Weelde (ongeveer 22 km). Na de les bleef hij slapen bij de familie en 's anderendaags te voet terug naar huis.

Nadat hij zijn been brak (omstreeks mei 1955) revalideerde hij lange tijd in de kliniek en nadien thuis. Hij stapte met de handen steunend op twee 'schraagskes' (die speciaal voor hem op maat gemaakt waren op de houtafdeling van de technische school in Hoogstraten). Zie ook figuur 2.

Was hij muzikaal en/of humoristisch?

Muzikaal: in zijn huis stond er steeds een piano. Hij leerde ons ook een liedje zingen. Van de tekst herinner ik me nog flarden: ' Sa vooruit op stap geweest.....?'

Laat de linkervoet beginnen

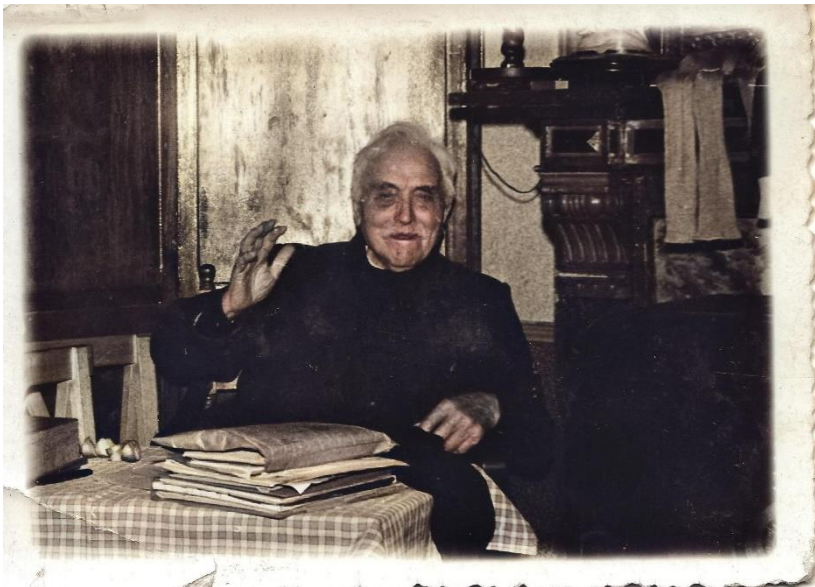
Zet uw tenen niet naar binnen

Hef den hiel een weinig op

't lichaam recht en ook den kop'

Humoristisch: hij was vriendelijk en lachte wel eens, maar ernst had de boventoon. Ik herinner me een mopje dat hij ooit vertelde met Vastenavond: een kennis van hem was met Vastenavond op stap geweest en had te diep in het glas gekeken. De brave man ging met zijn wandelstok naar huis. En thuis gekomen heeft hij zijn wandelstok in 't bed gelegd ... en is hij zelf in de hoek gaan staan!

Figuur 15. Een vriendelijke oude man.

Een foto op zijn oude dag: een vriendelijke man die blijkbaar verrast werd door de fotograaf. Hij zit op zijn vaste plaats naast de mazoutstook. Er hangen kousen te drogen en voor hem op zijn tafeltje een map met documenten die nog moeten gelezen worden ...

Zijn laatste dagen.

We hebben hem nooit echt ziek weten zijn. Zijn laatste jaren had hij wel last van slijmen op zijn longen. Hij is oud geworden (versleten) thuis in de Schoorse Heyde. We waren het jaar 1960. Bert en ik waren intern op het Klein Seminarie. Zondagavond 3 april 'moesten we binnen' – het internaatsleven begon op zondagavond en

eindigde op zaterdagmiddag, 14 dagen later. Grootvader zat in zijn armstoel en zag er zeer moe uit; zijn leven was op. Zijn zonen speelden biljart. Hij zat er vermoeid naar te kijken. We kregen van hem nog een kruisje en werden naar het Klein Seminarie gebracht. Hij stierf op donderdag 7 april. Onze Fons en onze Raf vertellen dat grootvader samen met zijn kinderen (en enkele kleinkinderen) rond de grote tafel (biljart) zat en op een bepaald moment...zakte zijn hoofd opzij...

Antwerpen, 28 december 2021.

Gust Sr. Desmedt

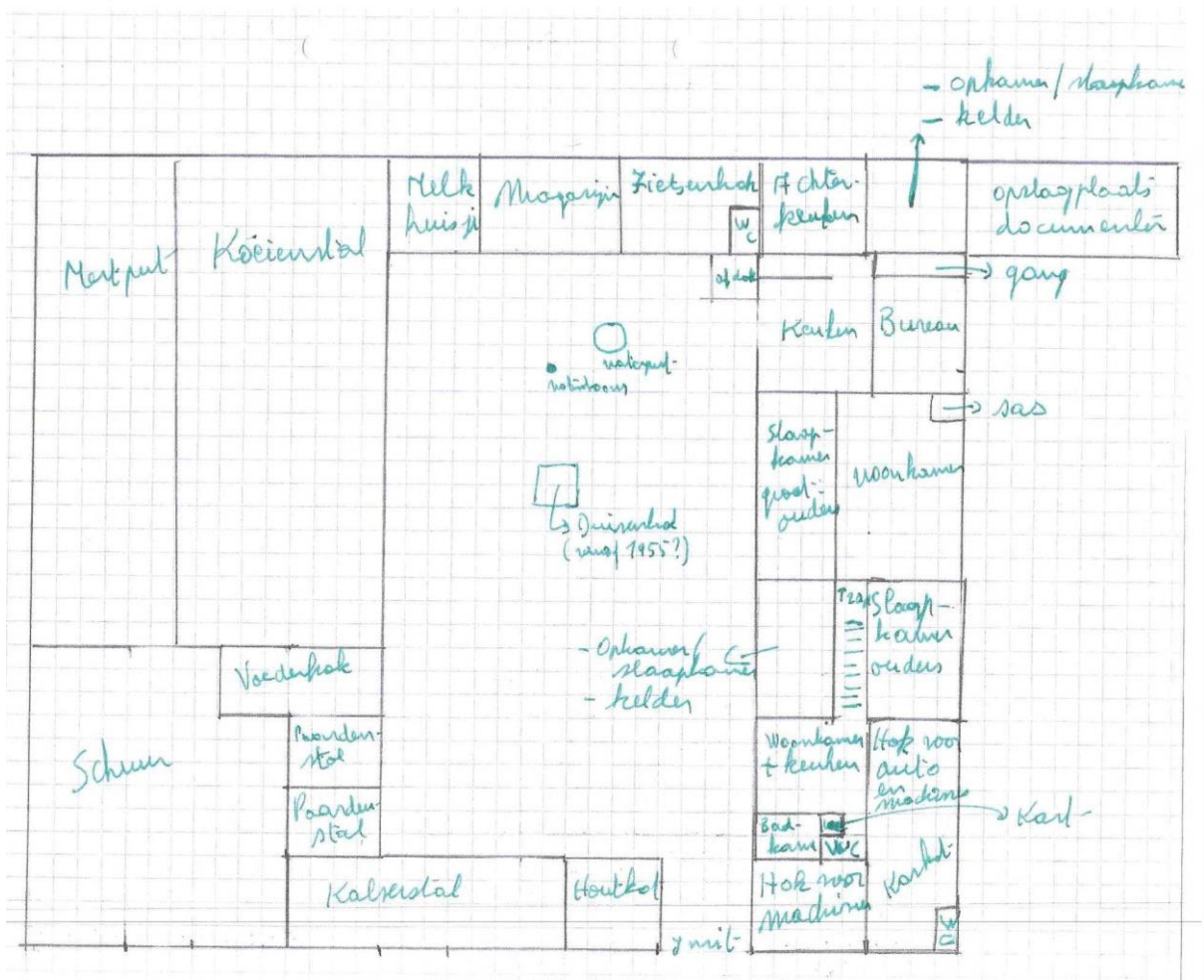
Voetnoot 1: Dank aan Wies Jaspers, Jan De Leppeleire en Koen Augustyns voor het aanleveren van gegevens/foto's en het nalezen en corrigeren van de tekst.

Voetnoot 2: Dank aan onze kleindochter Sofie Dael voor de lay-out en de tekstverwerking.

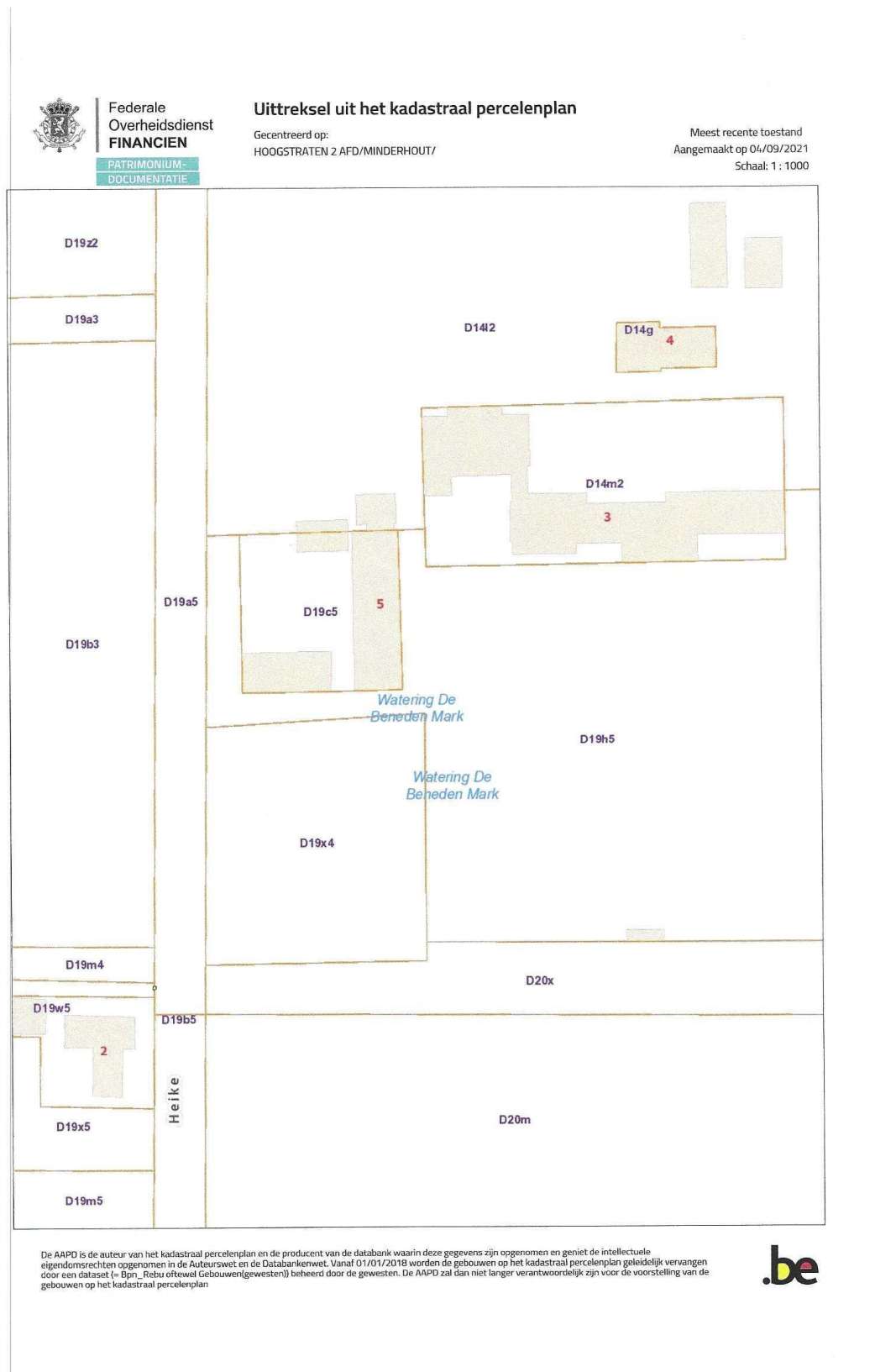
Bijlagen

- Bijlage 1: een schets van de indeling van de hoeve Avenstede
- Bijlage 2: een kadastraal plan van de huidige gebouwen van de hoeve Avenstede (kadastraal perceel D19c5). Kadastraal perceel D14m2 zijn de huidige gebouwen van 'het kasteel' en perceel D14g is de vroegere woning 'Van Der Kaa'.
- Bijlage 3: een Google Earth luchtfoto van de huidige gebouwen Heike nr. 3, nr. 4 en nr. 5.

Bijlage 1. Een schets van de indeling van de hoeve. Avenstede

Bijlage 2. Een kadastraal plan van de huidige gebouwen.

Bijlage 3. Een Google earth foto van de huidige gebouwen.(2021)

